

Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian
Academy of Sciences – Institute of World Economics
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Kihívások

222.

2017 február

Naszádos Zsófia

**NÉMET ÉRDEKEK, NÉMET SZEREPVÁLLALÁS
A GÖRÖG VÁLSÁG KEZELÉSÉBEN**

Kh

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Kihívások 222. szám (2017) 2017. február 27.

Német érdekek, német szerepvállalás a görög válság kezelésében

Naszáros Zsófia
tudományos segédmunkatárs

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Jelen elemzésben kifejtett vélemények és következtetések nem minden esetben tükrözik a Világgazdasági Intézet, illetve a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont kutatóinak véleményét, vagy a Magyar Tudományos Akadémia álláspontját

Német érdekek, német szerepvállalás a görög válság kezelésében

Naszáros Zsófia¹

Bevezetés

Bár a BREXIT és a migrációs válság az utóbbi hónapokban háttérbe szorította, az Európai Uniót érő aktuális kihívások között továbbra is kiemelt jelentősége van a görög adóssághelyzet rendezésének és a görög gazdaság hosszú távú stabilizálásának. A görög válság az EU, és különösen az eurózóna számos működési gyengeségére, illetve ellentmondására felhívta a figyelmet: ezek között említhetjük a monetáris és fiskális politika összehangolásának hiányát, a Stabilitási és Növekedési Paktum előírásainak betartatását, vagy az ECB kamatpolitikájának a kérdését. A válság előrehaladásával mindinkább kirajzolódtak az eltérő tagállami elképzelések is az eurózóna kívánatos működéséről, ez pedig komoly kételyeket ébresztett a közös valutaövezet fenntarthatóságáról.

Németországra, mint az Európai Unió vezető gazdasági hatalmára és rezsimalkotójára kezdetektől kiemelt felelősség hárult a válság kezelése során. Ennek köszönhetően a köztudatban és a politikai publicisztikákban is mindinkább két leegyszerűsítő narratíva, „a német-görög játszma” két eltérő értelmezése került szembe egymással az ország szerepét illetően. Az egyik felfogás szerint Németország saját önző gazdasági érdekei alapján erőlteti a „megszorítás politikáját”, a nyomására elfogadott hitelmegállapodások konstrukciói pedig elsősorban a jelentős német érdekeltségekkel is rendelkező bankrendszer stabilizációját szolgálják, miközben a növekedésösztönző és a szociális

¹ tudományos segédmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet, Budaörsi út 45, H-1112 Budapest, Hungary. Email: naszados.zsofia@krtk.mta.hu

helyzetet javító intézkedéseknek nem nyílik tér a költségvetési fegyelem doktriner értelmezése miatt. A másik narratíva szerint Görögország felelőtlen, a jövőt felélő magatartást tanúsított a prudenciát nélkülöző pazarló fiskális politikájával, majd a felelősséget hárító magatartásával az eurózóna tagságra méltatlan, az integrációs projektet veszélybe sodró ország képét mutatta. Ebben a felfogásban a német diplomáciai erőfeszítések a reformprogram szigorú felügyeletére és a közpénzügyi egyensúly helyreállítására megalapozottnak és felelősségteljesnek tekinthetők.

Az írás célja, hogy röviden felvázolja, e két népszerű, leegyszerűsítő véleményen túl milyen új értelmezési keretek között lehet árnyaltabban vizsgálni a görög válságkezeléshez kapcsolódó német érdekeket és célokat. A dolgozat első felében azt vizsgálom, hogy a Merkel-kormánynak milyen belpolitikai kihívásokkal kellett, és kell a jövőben szembenéznie, amelyek befolyásolják a válsághoz való viszonyát. Ezt követően a tanulmány második felében azt tekintem át, hogy mik voltak a német kormány rövid-és középtávú motivációi az európai uniós szintén, melyek meghatározták stratégiájukat a Görögországnak nyújtott mentőcsomagokról szóló tárgyalások során. Ezzel kapcsolatban kitérek arra is, hogy a válságkezelés módjában, és a létrehozott intézmények működésében tetten érhető-e a „német hegemonia.” Az írás – a műfaj korlátaiból adódóan – nem vállalkozhat e rendkívül összetett kérdéskör összes vonatkozásának részletekbe menő elemzésére, csupán a fő szempontokat, összefüggéseket jelöli ki további alaposabb kutatásokhoz.

A német Európa-politika változásai

Az eurózóna válsága általában, és ezen belül a görög válság kezelése különösen új kihívás elé állította a prosperitását a 2008-as válság után is megőrző Németországot. Ahogy Kiss J. László fogalmazott 2011-ben megjelent tanulmányában, az ország számára nem kisebb volt a tét, minthogy visszatér-e a „normál államok” sorába, feladva korábbi szerepfelfogását, mely a német nemzeti érdeket megától értetődően azonosította az összeurópai érdekekkel, magával az európai integrációval. Ennek az önkorlátozó, a német gazdasági erőt közvetlen politikai hatalommá át nem konvertáló, azt az európai intézmények erősítésére felhasználó magatartásnak a részleges feladása

kulcsfontosságú okként húzódik meg a görög válság körül kialakult értelmezési vitákban. (Kiss J., 2011, 34-35.o)

A német belpolitika dinamikája, a politikai viták fókusza az új évezred első évtizedének végére megváltozott, és sok tekintetben eltávolodott a korábban meghatározó szempontoktól. Az 1990-es évek az Európai Unió bővülését és az integráció mélyülését hozták el, mely új intézményeket és átalakuló döntéshozatali rendszert vont maga után. Ezt követően azonban az integráció bővülése és mélyülése egyaránt lelassult. A folyamat betetőzésének alighanem a 2009-es alkotmányos referendum összeurópai kudarca tekinthető. Ettől kezdve a német politikai vezetés számára a fő kihívást immár nem az jelentette, hogy az ország hogyan segítse elő az „európai projekt” fejlődését: a kérdés sokkal inkább az volt, hogy a kialakult politikai és intézményi környezetben hogyan találja meg Németország helyét és szerepét. A 2008-as gazdasági válságot megelőző időszakban az ország sokkal inkább „befelé figyelt”, mint korábban: a 2003-tól 2005-ig, több hullámban végrehajtott Agenda 2010 reformprogram jelentős áldozatokat követelt az állampolgárok széles tömegeitől, akik joggal érezhették úgy: „megfizették” az árát az ország prosperitásának, amit élvezni szeretnének. A 2005-ös választásokat követően a CDU-CSU-SPD nagykoalíció élére került új kancellár, Angela Merkel tehát egy gazdaságilag stabil, saját nemzeti érdekérvényesítésének új lehetőségeit kereső ország vezetését vette át. Ez a szemléletmód pedig az euróövezeti válság kirobbanását követően, későbbiekben is mindvégig jelent volt kormánya döntései mögött.

A válságkezelés hatása a német belpolitikai erőviszonyokra

A bevezetőben tárgyalt okok, részben alkotmányos akadályok miatt a német kormány 2009 végén, amikor a görög gazdaság először államcsőd közeli helyzetbe került, eleinte elzárkózó álláspontot képviselt, és nem adta jelét annak, hogy proaktív fellépésre készülne a válság megoldásában.²

² A „no-bailout” klauzula mind a német alkotmány mind az Gazdasági és Monetáris Unióról szóló szerződések egyik sarokköve.

*Naszádos Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében*

A görög gazdaság iránt megnyilvánuló piaci bizalomvesztés, majd néhány hónapon belül az ország eurózónából történő kilépésének felmerülése, és ezzel az Európai Unió alapvető destabilizálódásának veszélye készítette végül kezdeményező szerepre Németországot, *amely már saját nemzeti érdekeit is veszélyeztette volna.*

Általában az euró válság során, és különösen annak Görögországot érintő részében a német kormány(ok)nak mindvégig alapvetően három szempontrendszer összehangolására kellett törekedniük. Egyrészt a *belpolitikai hitelességük, cselekvőképességük* megőrzésére, másrészt a *hatékony válságkezelés eszközeinek biztosítására*, végül pedig az *eurózóna, tágabban értelmezve pedig az egész Európai Unió politikai egységének, a konvergens fejlődésnek a biztosítására*. Tekintettel arra, hogy a görög gazdaság alapvető, strukturális stabilizálása mind a mai napig várat magára, kijelenthető, hogy a fenti szempontok folyamatos, esetenként „tűzoltásszerű összehangolása” képezi továbbra is német oldalról a válságmenedzselés alapját.

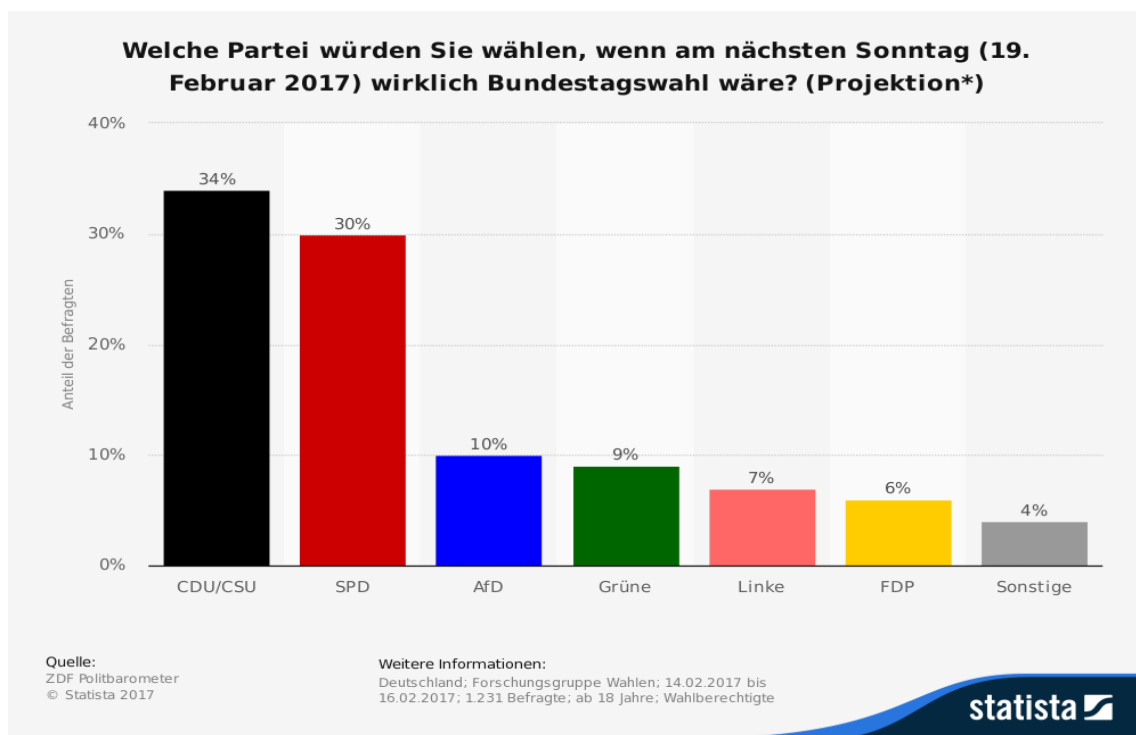
A belpolitikai hitelesség megőrzésének kérdése, és a német belpolitikai folyamatok egyes sajátosságai az első pillanattól kiemelt szerepet játszottak a válságkezelés során. Ez első pillantásra talán magától értetődőnek tűnhet, Németország esetében azonban korábban ilyen élességgel, ilyen hosszú ideig megosztó jelleggel az EU-hoz kapcsolódó események nem tematizálták a közbeszédet is a politikát.

A merkeli válságkezelésre adott politikai ellenreakció nem a létező ellenzéki pártok, netán a koalíciós partner szociáldemokraták részéről érkezett meg igazán karakteres formában, hanem a német politikában szokatlan módon a „rendszeren kívülről”. Az „Alternatíva Németországért” Párt (AfD) 2013 februárjában kifejezetten az eszkalálódó görög válságra adott német válaszok, és ezen keresztül Németországnak az Unióban elfoglalt helyzete, szerepe ellen foglalt állást, radikálisan új megközelítést ajánlva a válságkezelésben.

A párt népszerűsége az elmúlt közel négy évben folyamatosan szélsőséges értékek között ingadozott, ám ezzel együtt is a legsikeresebb nyíltan euroszeptikus párt az elmúlt évtizedekben Németországban. A párt népszerűsége a legfrissebb mérések alapján 10 százalék körüli értéken mozog.

Naszádós Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében

1. ábra Német pártok népszerűségének alakulása – 2017 február. (Melyik pártot választaná, ha 2017. február 19-én lenne a választás?)

Forrás: ZDF Politbarometer

Az AfD jelentősége azonban nem elsősorban gyors népszerűség-növekedésében gyökerezik, vagy abban lehetőségben, hogy 2017-ben kormányra kerülne, hanem a szemléletmódban, amelyet képviselnek. A német belpolitikában ugyanis az európai integrációs folyamat kezdetétől legfeljebb marginális, egy-egy tartományban időlegesen megerősödő, az országos politikában azonban láthatatlan szereplők törték meg néhány alkalommal a „föderalista konszenzust”. Vagyis azt a felfogást, amely szerint Németországnak alapvetően az uniós intézményeken keresztül kell érvényesíteni politikai szándékait, ha pedig hatékonyabb érdekérvényesítést szeretne elérni, az az integráció mélyítésével érhető el. A párt a görög válság tetőfokán igen sikeresen lovagolta meg azt az erősödő közhangulatot, amely Németország kivonulását sürgette a válságkezelésből, mereven elutasított bárminemű kockázatközösséget vagy tartósabb anyagi segítségnyújtást a görög félnek.

Az AfD vezető politikusai, akik zömmel az egyetemi szférából érkeztek, és magukat a párt 2016-os szélsőjobbaldali fordulatáig „konzervatív liberálisnak” aposztrofálták,

közgazdaságilag racionális megoldást kínáltak a német bulvármédia által sulykolt „északi hangyák-déli tücskök” leegyszerűsítő válságmagyarázatára. A párt javaslata szerint az legjobb megoldást az euró kivezetése jelentené: csak hogy nem Görögországban, hanem Németországban. Felfogásuk szerint a német gazdasági fölény nyomását, amely nem jó egyik félnek sem, hiszen az egyiket korlátozza például abban, hogy valutája szabad leértékelésével hatékonyan reagáljon a válságra, míg a másik felet folyamatos költségek megfizetésére kényszeríti a mentőcsomagok, illetve válságkezelő alapok feltőkésítésével, ezzel a módszerrel megfelelően csökkenteni lehetne. Az euró ebben a rendszerben „mindenki valutája” lenne, kivéve a németeké, akik a márka visszavezetésével biztosíthatnák a kiemelt növekedést és gazdasági függetlenséget a maguk számára³. Noha a fent felvázolt politika legalább annyi kérdőjelet és bizonytalanságot rejt magában, mint egy esetleges „GREXIT”, azt kétségtelen, hogy a „több önállóság, több szabadság, kevesebb támogatás” elve elfogadható lehet, ha valaki az EU eredeti, föderális alapú fejlődésének célját elveti.

Az AfD politikai súlyának növekedése azért vonhat komolyabb következményeket maga után, mint más tagállamok hasonló euroszeptikus pártjainak előretörése, mivel mára lényegében a német néppártok maradtak egyedülként elkötelezett hívei az európai integráció mélyítésének. Amennyiben egy elkövetkezendő választáson, akár 2017-ben az AfD a „mérleg nyelve” pozícióba kerülne, úgy az elhúzódó politikai válságot, vagy bizonytalan kisebbségi kormányzást, esetleg olyan szereplők összefogási kényszerét okozná, akik egymással igen kevésbé kompatibilisek. Noha a cikk kéziratának lezárásakor rendelkezésre álló adatok alapján ennek igen kicsi a valószínűsége, így is feltehetően 10 százalékot megközelítő országos népszerűségükkel minden bizonnyal tagjai lesznek a következő Bundestagnak.

A válságmenedzselés iránya és ellentmondásai

A belpolitikai kihívások mellett, mint arra a bevezetőben is utaltam, a görög szuverén adósságválság 2009 őszi eszkalációja egy olyan időszakban következett be, amikor egyrészt az európai integráció mélyülése megtorpant, másrészt a 2008-as válság okozta

³AfD Grundsatzprogram www.alternativefuer.de/program/wahrungspolitik

*Naszádós Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében*

mély gazdasági recesszió és piaci instabilitás egyaránt jellemezte az Európai Unió működését.

A gyors reakciókényszer nem kedvez az újszerű megoldásokkal való kísérletezésnek, így az Unió vezetői hiába szembesültek azzal, hogy sem a Maastrichti Kritériumok, sem a Stabilitási és Növekedési Paktum által meghatározott keretek, illetve a szabályok betartásának a Közösség általi monitorozása nem bizonyult elégségesnek a válság kirobbanásának megakadályozására, alapvető intézményi reformok végrehajtásának a kialakult helyzet nyilvánvalóan nem volt alkalmas. Mivel az intézményi, föderális alapok hiányoztak a válságkezeléshez, így természetes módon kerültek előtérbe a rövidtávú, kormányközi egyeztetéseken meghozott kompromisszumokon alapuló megoldások, amelyek mindig a válság következő hullámát (vagyis rendszerint a biztos görög államcsődöt) igyekeztek megakadályozni.

Az, hogy a válságkezelés kormányközi pillére mindinkább megerősödött a gyorsan cserélődő görög kormányokkal folytatott tárgyalások során, természetesen kihangsúlyozta az egyes tagállamok gazdasági és politikai érdekérvényesítő ereje közötti különbségeket. Az pedig, hogy Németország ebben a helyzetben kiemelt szerepbe került, alapvetően két okra vezethető vissza.

Egyrészt az ország a 2008-as gazdasági válságot az EU tagállamai közül a legkedvezőbb makrogazdasági mutatókkal vészelte át, nem kis részben az ezredfordulón végrehajtott versenyképesség növelő reformprogramjának (Agenda 2000) köszönhetően. A másik ok strukturális jellegű, és az országnak az Európai Unión belül elfoglalt speciális, a korábbiakban részletesen tárgyalt gazdasági és politikai pozícióira vezethető vissza. A közös valuta bevezetése melletti politikai érveket a német egység létrejöttének, és a bipoláris világrend felbomlásának időszakában nem kis részben arra vezették vissza, hogy amennyiben a német márkát, mint fizetőeszközt az „új” Németország feladja, így hatékonyan akadályozható meg, hogy az egyesült Németország nyomasztó gazdasági erejével esetleg ismét háborús konfliktusba torkolló „követelésekkel” lépjen fel, és az európai államok rendszeréből „abnormális” szereplőként kilógjon. Az ország „kompenzációja” az volt, hogy a kialakuló új monetáris unióban a rezsimalkotóként, kvázi „gazdasági csodareceptjét” átadva meghatározó pozícióba kerülhet.

*Naszádos Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében*

Így kerülhetett sor arra, hogy mint a Maastrichti Kritériumok, mind a Stabilitási és Növekedési Paktum, illetve az Európai Központi Bank kamat – és főként inflációs politikája alapvetően annak az ordoliberalis gazdasági modellnek a sajátosságait követte, és kérte számon a valutaunió tagállamain.

Mindezt azért szükséges hangsúlyozni, hogy világossá váljon: a görög válság, és tágabban az eurózóna több perifériális tagállamának válsága háttérben nem a neoliberais kapitalizmus elnyomása állt strukturális okként, sokkal inkább egy mai szemmel igencsak anakronisztikusnak tűnő, a „német hatalom” természetét rossz történelmi tapasztalatokból és beidegződésekből levezető, ám egészen a 2008-as válságig azonban alapvetően működőképes integrációs modellből.

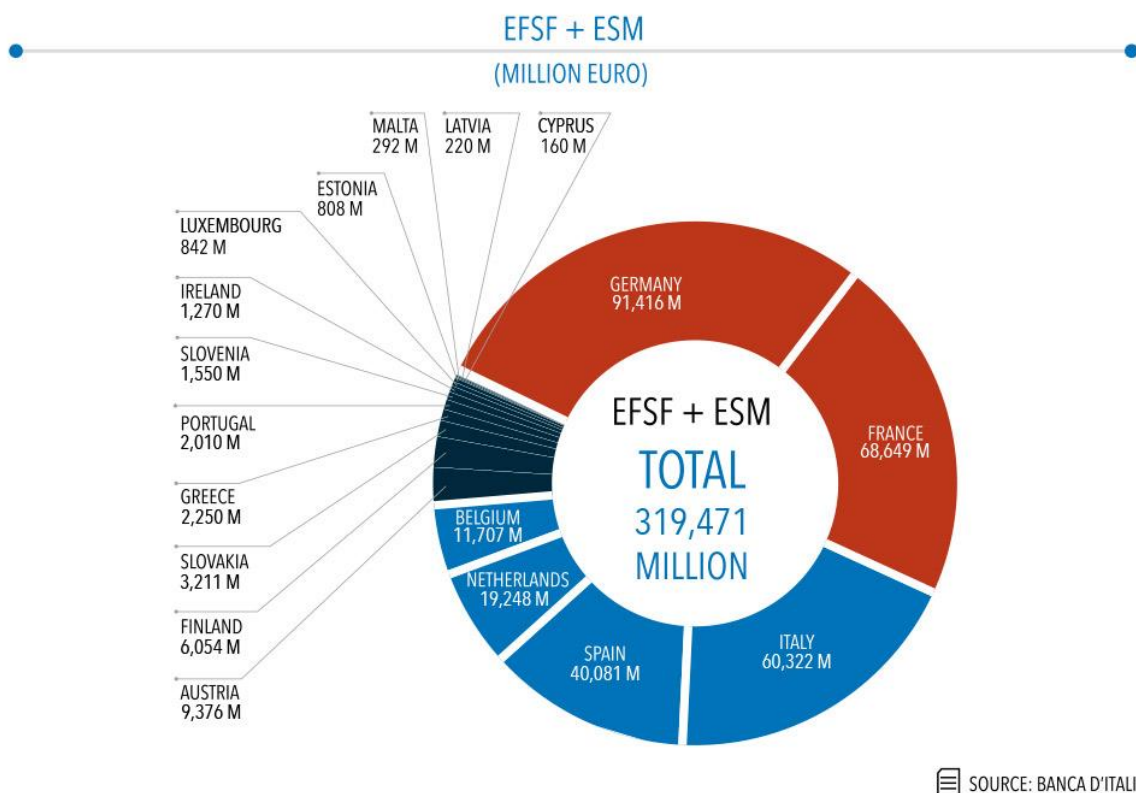
A német politikai elit a 2009 őszt követő majd egy évben – az Európai Unió, illetve a saját szerepéről alkotott hagyományos felfogásnak megfelelően, miszerint a hatalom gyakorlása a közösen elfogadott szabályok betartásához való visszatérést, vagyis az EU meglévő intézményein, rezsimjein alapuló válságkezelést kell, hogy jelentse, nem is avatkozott közbe proaktívan. Ezzel kapcsolatban fontos felidézni, hogy első bírálatok épp a „no bailout” elvének következetes képviselője miatt érték az országot, mondván, hogy gazdasági ereje és pozíciója folytán „kötelessége” lenne segíteni. Ez a felfogás bizonyította, hogy Európa-szerte a sajtó és a politikai elit képviselői közül mekkora mértékben uralkodott el az a szemlélet, amely Németországot nem pusztán az EU legfőbb gazdasági rezsimalkotójának, hanem „végső hitelezőjének” is tekinti.

A Görögországban (és a déli periféria más tagállamaiban is) egyre hevesebbé váló tömegtüntetések, egymás után következő kormányválságok, a politikai instabilitás és radikalizálódás, amely a görög államcsőd, majd a „GREXIT” veszélyével fenyegetett, végül elkerülhetlenné tette, hogy külső, részben tagállami, a tagállamok által felülgarantált piaci, illetve a Nemzetközi Valutaalap által rendelkezésre bocsátott források bevonásával stabilizálják a görög gazdaságot. Mind az EFSF 2010 decemberi, majd az ESM 2012-es létrehozása súlyos alkotmányos aggályokat vetett fel Németországban, és a kormányon belüli konfliktusokat is kiélezte. Mint az alábbi ábra is mutatja, Németország az eurózóna „magországai” közül jelentős túlsúllyal vett részt az alapok feltőkésítésében, ez azonban a német kormányon, és kereszténydemokrata pártokon belül is ambivalens érzéseket keltett. Lényeges kiemelni, hogy bár a média

Naszáros Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében

Wolfgang Schäuble pénzügyminisztert a kancellár „bulldogjaként” és „rossz szellemeként” ábrázolta, aki mind súlyosabb megszorításokat akar kényszeríteni Görögországra, a kettejük koncepciója a válságkezelésről, és a válság lehetséges kimeneteléről sosem egyezett meg. (Speck, 2015) Merkel számára az eurózóna egységének megőrzése, Görögország bent tartása, az euró, mint fizetőeszköz megmentése reálpolitikai kérdés volt, amelyhez mindenáron ragaszkodott. Schäuble ezzel szemben sokkal inkább azt tartotta szem előtt, hogy olyan államok alkossák a közös valutaövezetet, amelyek erre érettek, és gazdaságilag kellően felzárkóztak. Számára a GREXIT nem az eurózón kudarca, hanem a válság egy logikus és lehetséges végkimenetele lett volna. Kettejük párharcában azonban egyértelműen a politikai felelősséget viselő Merkel bizonyult erősebb félnek.

1. ábra: Az eurózóna tagállamainak hozzájárulása az EFSF és az ESM forrásaihoz.

Forrás: Banca d'Italia

Az euróövezet egyben tartása, mint prioritás: hosszú távú dilemmák

A fentiek alapján elmondható, hogy a görög válságkezelés kapcsán kialakult, sokat emlegetett német hegemon pozíciót alapvetően az euróövezet egyben tartásának mindent felülíró szándéka alakította ki, amely a tárgyaló felek között végül szükségképpen a lejáró hitelkonstrukciók rendszeresen ismétlődő megújítását vonta maga után. Mindez a görög fél trojkával kialakított tárgyalási stratégiáját, amely a Sziriza kormány alatt is végül a kompromisszum felé hajlott, mind a trojka részéről és bilaterális alapon is nagy befolyással rendelkező Németország pozícióját is meghatározta.

A minél gyorsabb, minél hatékonyabb stabilizációra való piaci igény Németország, mint az EFSF legnagyobb feltőkésítőjének szerepét mind inkább felértékelte, ebből fakadóan azonban a feltételek szabásában is jelentős szerephez jutott. A kérdés természetesen az, hogy ez hosszú távon milyen következményekkel járhat. Az ismétlődő pénzügyi mentőcsomagokért cserébe végrehajtott költségvetési stabilizáció, és a korrupció megfékezésére tett erőfeszítések ugyanis a versenyképesség és a fenntartható gazdasági növekedés problémáját aligha oldhatják meg önmagukban.

Németországgal kapcsolatban a legfontosabb felmerülő kérdés tehát az, milyen más módon járulhatna hozzá a konvergens európai fejlődéshez a „csekkfüzet” diplomácián túl? A problémára számos szerteágazó válasz született már az euró válság kirobbanását követően közvetlenül is.

A legfontosabb ezek közül a pénzügyi kockázatok kollektivizálására tett javaslat, mely az ún. euró kötvények bevezetését javasolja. Az eurókötvény-koncepciót több európai és amerikai agytröszt javasolta (Ld. pl. Brueghel-intézet), mint olyan hosszú távú megoldást, amely hozzájárulna ahhoz, hogy többek között Görögország a jelenleginél jóval kedvezőbb árfolyamon finanszírozhassa államadósságát. A Brueghel által javasolt koncepció árnyalt megközelítést alkalmazott az ún. „piros”, illetve „kék” kötvények ötletével. Ennek lényege, hogy az adósságfinanszírozás a kedvező kamatozású, „közös, kék” kötvényekkel csupán az adott ország éves GDP-je 60 százalékának erejéig történhetne, míg a további kölcsönök felvételére az adott ország részéről már önállóan, ún. piros kötvényekkel történne, amelyeknek a kamatai a kisebb piaci bizalommal

kitüntetett országok esetében – mint Görögország – minden bizonnyal magasabbak lennének. Noha ez a megközelítés kompromisszumos szemléletet képviselt, amely úgy könnyített volna Görögország helyzetén, hogy közben a felelősséget nem terítette volna teljesen szét, a német kormány részéről merev elutasítás fogadta 2010-ben. (McNamara-Matthijs, 2015, 239-240.o.) Kérdéses ugyanakkor, hogy a válság elhúzódása nem készíteti-e pozíciója átértékelésére például a SPD-t, amely eleinte nyitottnak mutatkozott a kötvények ötletére, és feltehetően a nagykoalíciós együttműködési kényszer készítette 2012-ben meghátrálásra a szociáldemokrata frakciót, amikor a Bundestagban szavazás zajlott a kérdéstről. (A kötvény-koncepciót alapvetően helyeselte több kisebb párt, így a Die Linke, illetve a Zöldek is, azonban ennek az Európa-politikára kiható jelentősége aligha lehet.)

A közös adósságfinanszírozás kérdésén túl ugyanakkor a német gazdaságpolitikának illetve gazdaságfilozófiának olyan területei is komoly hatással lehetnek az EU egységére, amelyeket eredendően nem szokás az Európa-politika kapcsán tárgyalni. Ezek között mindenekelőtt két területről kell beszélni: egyrészt az exportvezérelt gazdaságpolitika „átkairól”, másrészt ezzel összefüggésben az alacsony beruházási hajlandóságról és belső fogyasztásról. Mind a fogyasztás, és ezen keresztül az import növelése, mind a megfelelő beruházás-ösztönzés összeurópai vonatkozásban kiegyensúlyozottabb fizetési mérlegeket, és növekvő versenyképességet eredményezhetne.

Kitekintés, következtetések

Noha az EU hosszú távú, konvergencia fejlődésének és az euróövezet egyben tartásának a biztosítása a német kormány számára is elsődleges prioritás, látható, hogy ezen a területen egyelőre alapvetően tűzoltászerű intézkedések zajlottak, amelyek az államcsőd közvetlen veszélyét időről-időre elhárították, azonban a strukturális kihívásokra csak részben adtak választ. Az Európai Unió és benne a közös valutaövezet történetében akkor nyílhat új fejezet, és a jelenlegi válságot akkor tudhatja maga mögött a közösség végérvényesen, ha legalább három feltétel teljesül. Görögország képes szavatolni, hogy tartósan, a Trojka ellenőrzése nélkül fenntartható fiskális politikát folytasson, és politikai rendszerében végrehajtsa azokat a változtatásokat, amelyek a korrupció elharapózásáért felelnek. Másodszor az EU-nak, és benne Németországnak

képesé kell válnia olyan, akár alapszerződés-módosítással együtt járó szerkezeti átalakításokra, amelyek a föderális együttműködést elmélyítik, és lehetővé teszik a közös adósságfinanszírozást (Ld. euró kötvények) is. Ennek elmaradása a sokat emlegetett német hegemon pozíció állandósulását vonná maga után a potyautasok finanszírozásának kényszerével. Mindez egyfelől az államcsőd veszélyének állandósulását, illetve az Európai Unió két- vagy akár többsebességű működését betonozná be.

Harmadrészt a centrum országok, különösen Németország szigorú ordoliberalis gazdasági modelljét, amelynek sok elemét mára okafogyottá vált történelmi félelmek és beidegződések határozzák meg, újra kellene szabni. Ennek eredményeként például olyan inflációs politikát kialakítani az euróövezetben, amely képes biztosítani Görögország, és a periféria többi állama számára is exportkapacitásuk fejlődését.

A Nemzetközi Valutaalap legfrissebb monitoring jelentése február 6-án jelent meg a görög gazdaság aktuális helyzetéről. A jelentés ismét felkorbácsolta a politikai indulatokat, mivel a szervezet szakértőinek ajánlásai és következtetései lényeges pontokon eltértek a trojka másik két tagszervezetének, illetve Németországnak az álláspontjától a görög stabilizációt illetően. Az IMF riportja egyfelől továbbra sem tartja elégségesnek a közpénzügyi stabilizációra tett erőfeszítéseket a görög kormány részéről, másrészt megállapítja, hogy az ország a szükséges kiigazítások elvégzése ellenére sem lesz képes a folyósított harmadik hitelcsomag 2018-as lejáratá után önerőből finanszírozni államadósságát. Bár elismerik, hogy 2015 nyara, vagyis a második mentőcsomag lejáratá óta sikerült stabilizálni a gazdaság helyzetét, és egy szolid mértékű gazdasági növekedés is megindult, ennek ellenére a jelentés négy olyan területet is megemlítt, ahol további reformokra lenne szükség: az adóbeszedés hatékonyabbá tételét és az adóelkerülés elleni küzdelmet, a gazdasági növekedést gátló bürokratikus rendszert, a bankkonszolidációt, és továbbra is sérülékenynek tartja a közpénzügyi egyensúlyt. A jelentés konklúziója szerint Görögország helyzetén szignifikánsan az adósságállomány egy részének leírása segíthetne.⁴ Ezt a lehetőséget a német kormányról

⁴ Részletesen lásd: IMF Country Reports- Greece:

<https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/02/07/NA020717Greece-Priorities-For-A-Return-To-Sustainable-Growth>

*Naszádos Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében*

részéről érkező első reakciókban azonnal elvetették, amely Alexis Ciprasz görög kormányfőt ismét olyan kijelentésekre ragadtatta, miszerint a német kormány, különösen Wolfgang Schauble pénzügyminiszter valójában Görögország távozását szorgalmazná az euróövezetből. Valószínűsíthető tehát, hogy az adósságállomány leírására nem lesz lehetőség, különösen, hogy a közelgő német választások és a kampány az ország politikai elitjét sarkos és tántoríthatatlan álláspont megőrzésére sarkallja majd.

Felhasznált irodalom

The Economist (2015): Why Germany and Greece are at odds. (<http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2015/02/economist-explains-11>) Letöltés dátuma: 2017. 01. 10.

Frankfurter Allgemeine Zeitung (2017): IWF sieht Griechenlands Schulden als nicht tragbar an (<http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/eurokrise/griechenland/iwf-sieht-griechenland-schulden-als-nicht-tragbar-an-14863038.html>) Letöltés dátuma: 2017. 02.12.

Friedman, George (2012): Germany's role in Europe and the European debt crisis. Stratfor Analyses (<https://www.stratfor.com/weekly/germanys-role-europe-and-european-debt-crisis>) Letöltés dátuma: 2017. 01. 10.

Grundsatzprogram der AfD. Letölthető: www.alternativefuer.de

IMF Staff Country Reports – Greece 2017 Article IV. Consultation file:///C:/Users/ZsNaszados/Downloads/cr1740.pdf Letöltés dátuma: 2017. 02. 10.

McNamara, Kathleen – Matthijs, Matthias (2015): The Euro crisis' theory effect: Northern Saints, Southern Sinners, and the Demise of the Eurobond. *Journal of European Integration* Vol. 37, No. 2. 229-245 o.

Kengyel Ákos (2012): Az eurózóna válsága és a gazdasági kormányzás aktuális kérdései. *Közgazdasági Szemle* 2012/LIX. szám 92-98. o.

Kiss J. László (2011): Euróválság és intézményi hatalom: Változások a német EU-politikában. *Külügyi Szemle* 2011/1 33-67.o.

Kiss J. László (2011): Hegemónia az euróválság után. (http://www.grotius.hu/doc/pub/NILDRD/2011_218_kiss_j.laszlo_hegemonia_a_z_eurovalsag_utjan.pdf) Letöltés dátuma: 2017. 02. 12.

Marján Attila (2013): Bankunió és fiskális paktum. Magyar Külügyi Intézet Tanulmányok T-2013/21. 2-13. o.

McNamara, Kathleen – Matthijs, Matthias (2015): The Euro crisis' theory effect: Northern Saints, Southern Sinners, and the Demise of the Eurobond. *Journal of European Integration* Vol. 37, No. 2. 229-245 o.

The New York Times (2016. 06. 17): Explaining Greece's debt crisis (<https://www.nytimes.com/interactive/2016/business/international/greece-debt-crisis-euro.html?r=2>) Letöltés dátuma: 2015. 12. 18.

*Naszádós Zsófia / Német érdekek, német szerepvállalás
a görög válság kezelésében*

- Ritschl, Albrecht (2014):* Calling Germany on its hypocrisy in the Eurozone debt crisis. LSE Research Impact (<https://www.lse.ac.uk/researchAndExpertise/researchImpact/PDFs/germany-hypocrisy-eurozone-debt-crisis.pdf>) Letöltés dátuma: 2017. 01. 10.
- Schimmelfenning, Frank (2014):* European Integration in the Euro-crisis: The limits of postfunctionalism. Journal of European Integration Vol. 36/3. ([#">http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2014.886399?src=recsys&](http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2014.886399?src=recsys)) Letöltés dátuma: 2017. 02. 12.
- Speck, Ulrich (2015):* The view from Germany on Greece. Carnegie Europe (<http://carnegieeurope.eu/2015/08/04/view-from-germany-on-greece/iedo>) Letöltés dátuma: 2016. 12. 12.
- Stelzenmüller, Constanze (2015):* Germany and the Euro crisis: Not just for austerity's sake. Brookings Institute Analyses (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2015/07/10/germany-and-the-euro-crisis-not-just-for-austeritys-sake/>) Letöltés dátuma: 2017. 02.02.
- Time (2015. 07. 31.):* Don't blame Germany for Greece's debt crisis (<http://time.com/3980384/germany-europe-greece-crisis>) Letöltés dátuma: 2015. 12. 18.